

zeteit, terjessze fel azokat a kormányhoz, az pedig gondoskodjék arról, hogy az egész komplexum együtt nyerjen mielőbb törvényes szankciót. Csak így látja biztosítottnak az intézmények szerves egymásba kapcsolódását és azt, hogy mindegyik arra a célra szolgáljon, amelyre való. Magát a kényszerfelszámolást az előadóval ellentétben nem mint a kényszerseregyezés nem sikerülte esetére és a csőd helyettesítőjét, hanem mint minden fizetőkép-telenség első és elkerülhetetlen étappejét képzelem, amelynek során a státust megállapítják és a hitelezők gyűlése elé jelentést ter-jesztenek, amelynek alapján a gyűlés dönt afelől, vajjon az elő-terjesztett kényszerseregyezési ajánlatot fogadják-e el, vagy a vagyont kényszerfelszámolás vagy csőd útján értékesítik-e. A há-rom módozat mindegyikénél ugyanis nélkülözhetetlen ez az elő-zetes eljárás, s annak lefolytatása után mind a hármat lényege-sen egyszerűsíteni lehet. A csőd intézményét azonban nem sza-ba-elejtetni, hanem az előadó javaslatai alapján jobbá és ol-csőbbá lehet és kell tenni.

Dr. Weiszberger Imre lényegben csatlakozik dr. Schreyer álláspontjához. Az adós mentesítését a felszámolás után fenn-maradó tartozások alól ellenzi.

Drucker Géza súlyos aggályokat hangoztat az intézmény egésze ellen, különösen tart attól, hogy rosszhiszemű adósok ez-zel az intézménnyel is úgy fognak visszaélni, mint a csődönkívüli kényszerseregyezéssel.

A vitát folytatják.

Jogirodalom.

Almási Antal: A kötelmi jog kézikönyve. Tébe könyvtár
22. sz. *Ady Endre* a legkénytelenebb magyar tehetség, aki írt, mert az írás úgy tartozott hozzá az életéhez, mint a levegő be-szivása, az egyik prózai írásában azt az önmagát és minden igaz költőt félreismerő vallomást mondja el, hogy az ő írásai csak külső kényszerűségből születnek meg. Ez jutott eszembe, amikor Almási Antalnak a Tébe kiadásában és nyilván a Tébe könyvkiadói programjának egyik megvalósításaként közreadott könyve került kezembe. A tehetség a kiadó kom-mandószavára írott könyvben sem lesz hűtlenné önmagához. Mert, — hogy a kozmopolita *Ady* említését a tősgyökeres ma-gyar *Eötvös Károly* megemlítésével ellensúlyozzam — a cigány, ha már egyszer hegedül, magának is játszik. (Mely mondás általában itteni vonatkozásában is az előzmények ismerete után válik érthetővé. *Eötvös Károly*hoz megyei ügyész korá-ban azzal állított be a cigányvajda, tartsa vissza a vármegye az Amerikába kivándorolni készülő primást. A vármegye meg-személyesítője, azaz *Eötvös Károly* egyebek között azzal az érveléssel próbált szabadkozni, hogy mi haszna az erőszaknak. A primás majd szándékosan rosszul játszik, ha erővel hóna alá szorítják a hegedűjét. Erre született meg a fentebb citált mon-dás.)

A mai magyar magánjog mai feldolgozási terve a támo-gató és ellenkező érvek tűzvonalaiba került. Sok az újítás jog-anyagunkban, amire Almási is utal előszavában — amik a rend-szeres tudományos feldolgozást várják — de ezzel szemben ott

az a bizonytalanság, hogy polgári törvénykönyvünk rövid időn belül megtörténhető megalkotása nem fogja-e túl gyorsan a mai szokásjog feldolgozását elavulttá tenni. Almási úgy látja, hogy polgári törvénykönyvünk javaslatát szinte észrevétlenül, de öntudatosan szivja fel bírói gyakorlatunk, és a Tripartitum és az országbírói értekezlet munkálatai után harmadikul fog oda-sorakozni az írásba foglalt és mégis szokásjogi uton és a szokásjog erején hatályosuló kutföként e javaslat is. Almási könyvének érdemére nem tartozik, de ezzel a jól meglátott felszivódási folyamattal számos kérdés nem nyerhet megoldást. Egyes intézmények (a közszerzemény megosztásának halálontuli halasztására és hasonló példákra gondolunk) aligha honosíthatók meg szokásjogi uton és az ilyen szabályok felszivódás utján való életrekelése alig remélhető.

Almási könyve anyagának külső elrendezését nagyjában megszabta az a körülmény, hogy a kötelmi jogi javaslat jelenlegi szövegét leközi és így a javaslat menete szerint csoportosítja a könyv anyagát, mindenütt feltüntetve a tételes jognak az egyes témákra fennálló egyéb szabályait. Amit a könyvről általánosságban el kell mondanunk, az csak ismétlése lehet azoknak a megjegyzéseknek, amelyek Almási egyéb munkái alkalmával már napvilágot láttak. Almási nem rapszódikus természetű, különböző időből származó munkái egyenletesek, a gondolkodás élességére és tartalmi mélységére egyazon erővel bírók. Csupán egyetlen vonalon érezhető egy öröndetes erősödő fejlődés Almási munkájában. Minden analitikus hajlandóságu jogász kénytelen éppen a hajlandóságánál fogva az életnek szinte mikroszkópi vizsgálatra készített preparátumával foglalkozni és vizsgálódásait az élet összefüggéseiből kiszakított darabokra korlátozni. Almásiban a háborus magánjogról írott könyve óta mindig erősödik ennek az önhajlama által diktált elvontságnak a kerülése és a jognak az élet egyetemes egészével való összefüggésének keresése. Annál inkább kell minden alkalommal kiemelni ezt a szempontot, mert hiszen a jognak célszerűségi tételeit még ma is a tankönyvek szétében singularitásnak jelzik és a római jog tanítása alapján contra tenorem rationis, a jogrend oldalugrásainak fogják fel, csak mellékesen jegyezzük meg, hogy nagyon elérkezett volna már az ideje, hogy a singularis jogtétel mai uralkodó felfogásával elvi és elméleti téren történjék alapos szakítás. Ma már nem volna apostasia, ha az élet jogának, az élet szüikségeitnek ezt a hirdetését Almási végezné el.

Almási könyvének a mi jogászságunk köztudatában az a gyengéje él, hogy írójuk stílusa nehézkes. A magunk részéről csak dicsérni tudjuk Almási stílusának szabatoságát, élességét és fegyelmzett végiggondoltságát, amelyek abszolút értékek, de ha a közhangulat véleményét felületesnek is tartjuk, amellyel szemben Almási olvasótáborának kiszélesítése érdekében ennek a közhitnek az okadatolatlan babonaszertiségére már rámutattunk, nem hallgathatjuk el, hogy itt-ott egyes mondatok frappáns ellenérvül szegezhetők velünk szemben. Hogy csak egy mondatát említsük meg: „Az mondhatjuk, hogy a kötelmi jog általános része valójában nem is egyéb, mint kötele-

mozgató tényektől függetlenített szolgáltatás személyi és tárgyi kellékeire vonatkozó elvek és intézmények foglalata“ (22. l.). Ezt a mondatát bátran oda lehet állítani Grosschmied híres szövegezésü alapítványi defíniója mellé.

Almásí stílusának egy másik kisebb, de gyakorlatilag ugyancsak jelentős hibája, hogy a jogi elmélet nem népszerűsített műszavait úgy használja, mintha azok hétköznapi megszokottságok volnának. Így a német irodalom Gestaltungsrecht fogalmát hű szó szerinti fordításban „alakítási jog“ neve alatt említi (330 l.), a szó által fedett tartalomnak minden megemlézése nélkül. Az egyszerű, de lelkiismeretes olvasó, aki a kifejezést nem ismeri, kérdőjelet tesz a szó után.

Itt-ott a teoretikus kedvtöltése is kiütözközik a könyvből. Így az elévülést, amelyet Almási is az adóst megillető ellenjognak mond, elméletileg arra vezet vissza, hogy „az elévülés az adóst megillető ellenjog arra, hogy az elévült szolgáltatás teljesítését azért, mert az a hitelező szempontjából időmúlás folytán érdekét veszítette, megtagadhassa“ (253. l.). Kissé különös beállítás, hogy az a hitelező, aki a kereset megindításával nagyon is elevenen igazolja, hogy az „érdekmúlás“ reá nem következett be, azon az alapon üttessék el követelésétől, mert a jog, amint ezt Almási a következőkben kifejti, reáparancsolja a hitelezőre, hogy az érdekmúlás elháríthatatlanul bekövetkezett. A singuláris tételről szóló előző fejtegetésünkre visszautalva, reá kell mutatni arra, hogy az elévülés is a forgalom biztonsági követelményei okából megteremtett elugrás a logikai következtések alól, amely szabály ma már singuláris jellemét régen levetkőzte és általános szabállyá vált. Az elévülés az adós érdekéből bevezetett célszerűségi intézmény és nyilván teoretikus tuhájtás az elévülésnek a hitelezői érdekmúlásra való alapítása, ami sem az intézmény történelmi kialakulásának nem felel meg, sem teoretikusan nem szükséges. Ugyanilyen szükségtelen teoretizálás az opció magyarázatára felállított szabály, amikor a 26. számú jogegységi határozatnak azt az értelmet tulajdonítja Almási, hogy „az opciós szerződés adásvétel, amelynek tárgya nem a dolog, hanem az eladó által vagyonköréből kihalított és konstitutív jogutódlással (erre a szóra is állanak az alakítási jogra tett megjegyzések, amit egyébként az Ungarisches Privatrecht bírálataánál is megemlégettünk) a vevőre háruló átruházási jog“ (550. l.). Gyakorlatilag ez a teoretikus beállítás elfogadhatatlan az esetek azon részében, amikor az opciót nyerő fél számára csak az a jog biztosíthatik, hogy ő maga veheti meg az opció tárgyát, de maga helyett más vevőként ő nem állíthat be, holott ha az opcióval az „átruházási jogot“ szerezne meg a vevő, akkor minden opció természet szerű jogot adna az opciót nyerő félnek, hogy bárkire átruházhassa az opció tárgyát, holott ez csak ennek kifejezett kikötése esetén áll meg, nem pedig mint minden opció velejárója.

Félreértésekre alkalmas adó a feltétel tanában egy bírói ítélet kapcsán tett megjegyzése, hogy a Kuria a vadházasságban élő felek egymástól függetlenül tett egymásra vonatkozó végrendeletkezését kölcsönös végrendeletnek tekinti, ha a kölcsö-

nösségi akaratnyilvánítást a végrendelet kifejezetten és alak-szerűen nem is tartalmazza (334. l.). Bár a hivatkozott döntés érdemét a megjegyzés helyesen adja vissza, félrevezető benne az, hogy vadházasságban élők „kölcsonös végrendeletéről“ tesz említést. Ez a kifejezés a közös végrendeletek körében ismeretes műszóként és közös végrendeletet csupán házastársak tehetnek, vadházasságban élők nem. Műszavak használata helyett, ahol a műszó használata nem helyénvaló; helyesebb a gondolatot más kifejezéssel megszólaltatni, adott esetben a két vadházasságban élő végrendelete egymástól feltételezettnek vagy egymásra vonatkoztatottaknak lett volna jelző. Ugyanigy kifogásolandó Almásinak az az előadása, hogy az „alképviselő“ eljárása a képviselőt csak akkor kötelezi, ha az eljárt egyén képviseleti joga ugyan kétségtelen, de annak határai az ügyletkötés körülményeiből ki nem derültek (347. l.). Akinék képviseleti joga kétségtelen, az nem „alképviselő“; amiről Almási e helyütt említést tesz, az nem alképviselő, hanem az excessus mandati, a megbízás tullépésének fogalma alá esik. Csupán rossz elméleti játék volna (lehet, hogy a régi német Begriffsjurisprudenz-tudományában ez az ötlet valahol fel is merült), hogy a megbízás tullépése esetén a megbizottnak a tullépés területén képviseleti joga nincs és így részleges alképviselőt forogna fenn.

Ugyancsak a teoretikus lelkiismeretességére vall olyan problémák felkutatása is, amiknek gyakorlati lehetősége nem igen van; így veti fel azt a kérdést Almási, hogy azon jogoknál, amelyeknek átruházhatósága a keresettel való érvényesítéssel szűlelik meg, a megállapítási keresettel is megkapják-e az átruházhatóságot. Almási igenlően felel a föltett kérdésre és intenciószzerű álláspontja helyes, mert a törvény rációja az, hogy ezek a javak a jogosult tetszésétől függően váljanak forgalmi értékke és a jogosult tetszésétől függjön azok érvényesítése. Ha pedig a jogosult megállapítási pert indít, már ezzel is átlépte a Rubikont és saját maga döntött abban az érdekérzékenységi ügyében, hogy birói tárgyaláson kívánja e személyi ügyét pertraktálni. Almási hivatkozott itt, mint olyan esetre, ahol ez a kérdés aktuálissá válhatik, a házassági törvény 4. szakaszára; e törvényszakasz területén pedig a kérdés alig válhat aktuálissá, mert a törvény rendelkezése folytán a kereseti jog megszületése és esedékessége is egybeesik, illetve ugy a követelés keletkezése, mint esedékessége a bontóitélethez van kötve és így megállapítási keresetnek, különösen a szűkségszerűséget erősen vizsgáló mai birói gyakorlatunk mellett nem is lehet helye, mert teljesítési kereset is indítható.

Mindezen megjegyzésünk a könyv érdemét nem érintik és inkább a szerzőnek, mint a könyv olvasójának szólnak.

Lényegbe vágóbb Almásinak az a felfogása, amelyet az adás-vételnél a veszélyátmenetre felállít. Nézete szerint a veszélyátmenet kizárólag ahhoz az átruházáshoz tapad, amely az eladott dolgot véglegesen a vevő dologi jogkörébe viszi át (534. l.). Almási megkísérli e ponton a 110. és 112. számú elvi határozatok közötti ellentétet megoldani és éppen megoldásában bízva, ezt az ellentétet látszólagosnak minősíti. A 110-es határozat a telekkönyvileg át nem irt, de átadott ingatlan ve-

szélyét a vevőre hárítja, viszont a 112-es számú határozat a tulajdonjog fenntartással eladott és átadott áru veszélyét a vételár kifizetéséig az eladóra hárítja. Almási az ellentétet azzal oldja meg, hogy mindkét esetben a tulajdonjog átszállásához fűződik a veszély és a telekkönyvi átírás híján is átszáll az ingatlan tulajdona a telekkönyvön kívüli átadással. Ez a magyarázat mesterkelt és erőltetett. A magunk részéről helytelennek tartjuk a 112. számú határozat álláspontját, amely az átadott dolog veszélyét is az eladóra hárítja, akinek már semmi ingerenciája magára a dologra nincs. Egyébként is intencionáltnak tartjuk a közönséges vételnél az átadás után vételmentül a vevő viseli a veszélyt, hogy ugyanakkor a tulajdonjog fenntartásának, amelynek lényege az eladó kedvezményezettnek a helyzetének megteremtése, az a hatása legyen, hogy az eladó helyzete éppen az ő érdekeit szolgáló kikötés folytán váljék kedvezőlenebbé. Gazdaságilag is indokoltabb a veszély terhét a dolog birtokában levő vevőre hárítani, aki bármennyire is véletlenül következzen be a veszély, mégis csak inkább képes a dolog fizikai birtoka révén a veszély ellen védekezni. E ponton is szívesen láttuk volna azt a kritikai szellemet, amit például a Kuria accreditív gyakorlatával szemben (473. l.) vagy az ellátási szerződés törvényhozási szabályozásával szemben (717. l.) megüt.

Igen rokonszenvesek a valorizációval kapcsolatos megjegyzései, bár nem osztozunk abban a véleményben, hogy a valorizációs gyakorlat ingadozásai a kelleténél jobban panasztoltak lennének. (108. l.) Különösen helyén való a részfizetés kötelező elfogadása melletti állásfoglalása (116. l.) és örvendetesen állapíthatjuk meg, hogy a bírói gyakorlat, amely hosszú ideig tartotta magát ahhoz a régi jogtételhez, hogy a váltójog területén kívül a részfizetés elfogadása nem kötelező, újabban mindinkább általános szabállyá teszi a részfizetés kötelező elfogadását.

A sajtóbírálatnak megvan az a hivatása is, hogy a közönséget a könyvek értékéről tájékoztassa és mintegy a közönség helyett végezze el a válogatás munkáját. Az adott esetben ezzel a munkával lekéstünk. Jogászközönségünk tisztában van Almási könyveinek értékével és Almásinak ez a kézikönyve, amely a háború óta az első rendszeres összefoglalása a kötelmi jog anyagának, már is széleskörű elterjedtségre talált.

Dr. Beck Salamon,

Verschuldensprinzip, Verursachungsprinzip. Irta: *Marton Géza*, debreceni egyetemi tanár. (A debreceni Tisza István tuóományos társaság kiadása.) A könyv német nyelven igen világosan és kimerítően ismerteti a vétkességi és az objektív kártérítési elméleteket és új egységes megoldást keres. Nagyon örvendetes, hogy a könyv a jogfejlődés irányának megfelelő, a kártérítés kérdését a büntetőjogi eredetű vétkességi elvtől függetlenül akaró megoldás mellett foglal állást. Igen meggyőzően bizonyítja a subjektív vétkességi teória tarthatatlanságát és hogy az átlagember alapulvétele a vétkesség megállapításánál tulajdonképpen a vétkesség nevének a megtartása, a lényeg és a valódi tartalom nélkül. Nagyon helyesen fejt ki a